

ASETTAMISKIRJE

Luonnos 03.12.2018

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke

Valtiovarainministeriö on tänään asettanut koko valtionhallinnon valtionavustus-toimintaa koskevan kehittämishankkeen, jossa digitalisoidaan valtionavustusprosessi.

Tausta

Yhteiskunnallisten ilmiöiden monimutkaisuus ja poikkihallinnollisuus edellyttävät yli sektorirajojen menevää yhä tiiviimpää yhteistoimintaa valtionavustusrahoituksen kohdentamisessa. Valtionavustus on valtion varoista myönnettävää harkinnanvaraista rahoitusta, jolla tuetaan tiettyä yhteiskunnallisesti tarpeelliseksi katsottavaa hanketta tai toimintaa. Valtionavustuksilla on olennainen periaatteellinen ja taloudellinen merkitys osana valtionhallinnon taloudellista ohjausjärjestelmää. Valtionavustuksilla rahoitetaan mm. erilaisia merkittäviä investointeja, julkisten palvelujen sisällön ja laadun kehittämistä sekä yritysten, yhdistysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistamista. Valtionavustuksia myönnetään kunnille, kuntayhtymille, yhteisöille ja säätiölle sekä yksityishenkilöille. Avustuksia myönnetään valtion talousarvion ja talousarvion ulkopuolisten rahastojen kautta sekä kansallisista että Euroopan unionin talousarviosta peräisin olevista varoista. Vuosittain kansallisia valtionavustuksia myönnetään arviolta noin kolme miljardia euroa.

Valtionavustuksista säädetään valtionavustuslaissa (688/2001). Valtionavustuslaki tuli voimaan v. 2001. Lakiin on sen voimaantulon jälkeen tehty joitakin muutoksia. Valtiovarainministeriön v. 2014 asettama valtionavustustyöryhmä on mietinnössään (Valtionavustustyöryhmän mietintö. Valtiovarainministeriön julkaisuja 29/2015) tehnyt joitakin ehdotuksia valtionavustuslain säännösten tarkistamiseksi sekä valtionavustusten hallinnoinnin ja asianhallintajärjestelmän sekä valtionavustusten vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseksi. Eräitä valtionavustuslain säännösten muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 180/2018 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

Osana pääministeri Juha Sipilän julkisten palvelujen digitalisointia koskevaa kärkihanketta opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut vuoden 2017 aikana valtionavustusten digitalisointia koskevan esiselvityksen (Opetus- ja kulttuuriminis-

terion julkaisuja 2017:46). Esiselvityksessä on selostettu valtionavustustoiminnan nykytilan kokonaiskuvaa sekä laadittu valtionavustustoiminnan visio ja ehdotus valtionavustusprosessin menettelytapoja ja digitalisointia koskeviksi toimenpiteiksi.

Valtionavustusten digitalisointiin tähtäävää toimintaa on vuosina 2016—2018 rahoitettu pääministeri Sipilän hallituksen Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankkeeseen varatuista määrärahoista yhteensä 2,75 miljoonalla eurolla. Rahoitusta on kohdennettu esiselvityksen toteuttamisen lisäksi hankkeen käynnistämistä valmisteleviin toimenpiteisiin. Vuonna 2018 käynnistetyt valmistelutoimenpiteet tähtäävät tällä asettamiskirjeellä asetettavan hankkeen toteutussuunnitelmaa tukevan yhteisen kokonaisarkkitehtuurin luomiseen, asiakaslähtöisten ja innovatiivisten palvelumallien luomiseen, valtionavustusprosessin menettelytapojen ja käytettävän käsitteistön selkeyttämiseen sekä tarpeen mukaiseen yhdenmukaistamiseen. Valmistelussa on ollut mukana valtionavustustoiminnan asiantuntijoita joiltakin hallinnonaloilta. Asiantuntijatukena on toiminut myös Tieteentietotekniikan keskus CSC Oy.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta otti 8.5.2018 tiedoksi arpajaislain kehittämistä ja rahapelipolitiikkaa koskevan suunnitelman ja puolsi jatkovalmistelua seuraavilla periaatteilla: ”Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö vastaavat tuotonjakoministeriönä hakemuskäytännöistä ja -kriteereistä pelituotoista annettaville avustuksille. Tavoite on kansalaisjärjestöjen avustusjärjestelmien yhtenäistäminen soveltuvin osin sekä yhteiset tietojärjestelmät byrokratian vähentämiseksi sekä avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Tämä lainsäädäntötyö on tarkoituksenmukaista tehdä erillisenä prosessina eikä osana arpajaislain valmistelua. Kansalaisjärjestöjen avustuskäytäntöjen ja kriteerin yhdenmukaistamiseen hallitus pyrkii seuraavan hallituskauden aikana. Selvitystyöstä tämän hankkeen edistämiseksi päätetään oikeusministeriön ja tuotonjakoministeriöiden kesken ja työ aloitetaan nykyisen hallituskauden aikana.”

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta, tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä kehittämällä koko valtionhallinnon kattava digitalisoitu valtionavustusprosessi, joka sisältää asiakaslähtöisen yhtenäisen toimintamallin ja tietojärjestelmät.

Uudistuksella edistetään avointa hallintoa, valtionavustustoiminnassa syntyvän tiedon saatavuutta ja käyttöä, varmistetaan avustuspäätösten avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta, vähennetään avustusten päällekkäisyyttä sekä parannetaan avustusten tarkoituksenmukaista kohdentumista, strategisen ohjauksen edellytysten vahvistamista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tarkoituksena on myös tukea valtionavustusten aseman selkeyttämistä politiikkaohjauksen välineenä, jonka vuoksi hankkeessa pyritään edistämään valtionhallinnon eri valtionavustusviranomaisten yhteistyötä ja löytämään eri vaihtoehtoja valtionavustusrahoituksen aiempaa selkeämmäksi kuvaamiseksi. Tarkoituksena

on, että ministeriöiden nykyinen toimivalta sektorinsa valtionavustusasioissa ei muutu.

Toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi edistetään tiedon laaja-alaista hyödyntämistä valtionavustustoiminnassa ja sen johtamisessa. Avustusprosessien tehokkuus ja laatu paranevat, kun päätöksenteossa tullaan hyödyntämään nykyaikaisen data-analytiikan keinoja ja tekoälyn mahdollisuuksia.

Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksena ovat vaikuttavuuden ja tuottavuuden paranismesta syntyvät hyödyt. Asiakaslähtöisen yhtenäisen toimintamallin ja tietojärjestelmien avulla avustusprosessiin sitoutuvan hallintotyön määrä ja avustusten hakijoiden hallinnollinen taakka vähenevät.

Tehtävät

Hankkeessa toteutetaan seuraavat tehtävät:

1. Laajennetaan valtionavustusten digitalisointia koskevassa esiselvityksessä tehtyä tarkastelua koskemaan myös muita kuin esiselvityksessä käsiteltyjä valtionavustuksia. Tehdään hankkeessa käsiteltäviä valtionavustuksia koskevat rajaukset.
2. Tuotetaan ja analysoidaan vaihtoehtoiset ratkaisut esiselvityksessä kuvatulle toteuttamisvaihtoehdolle. Tarkastellaan eri toteuttamisvaihtoehtojen tuottavuuspotentiaalia, elinkaarisuunnitelmia ja rahoitusmalleja. Työssä hyödynnetään palveluiden ja tietojärjestelmien kehittämistä koskevia julkisen hallinnon suosituksia. Laaditaan valtionavustustoiminnan yhteinen kokonaisarkkitehtuuri, jota voidaan tarkentaa viranomaiskohtaisilla erityispiirteillä. Työssä otetaan huomioon mahdollisuudet hyödyntää olemassa olevia palveluja ja niiden kautta käytettävissä olevaa tietoa.
3. Päätetään valtionavustusprosessin digitalisoinnin yhteisten ratkaisujen laajuus, toteutusmalli ja hallintamalli, jossa kuvataan omistajuus sekä ohjaus- ja ylläpitovastuut.
4. Toteutetaan tehtävien 1-3 mukaisesti tarvittavat yhteiset palvelut ja ratkaisut, joita voidaan täydentää viranomaiskohtaisilla erityispiirteillä. Työssä otetaan huomioon mahdollisuudet hyödyntää olemassa olevia tietojärjestelmiä ja palveluja sekä niiden kautta käytettävissä olevaa tietoa.
5. Selkeytetään ja tarpeen mukaan yhdenmukaistetaan valtionavustusprosessin menettelytapoja. Tuetaan viranomaisia ja valtionavustusten hakijoita uusien toimintamallien omaksumisessa ja uudenlaisen osaamisen kartuttamisessa.

6. Hankkeen tehtäviä täydennetään 28.2.2019 mennessä kansalaisjärjestöjen avustuskäytäntöjen sujuvoittamiseen liittyvällä selvitystyöllä.

Organisointi, vastuut ja resursointi

Koko valtionhallintoa koskevan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen omistaa ja sen ohjauksesta vastaa valtiovarainministeriö.

Hankkeelle asetetaan ohjausryhmä, joka koostuu valtionavustuksia jakavien ministeriöiden edustajista. Ohjausryhmä voi asettaa eri asiakokonaisuuksien valmistelua varten jaostoja ja kutsua pysyviä asiantuntijoita.

Hankkeen toteutusta tukee ja sen laatua varmistaa seurantaryhmä, johon kutsutaan muun muassa avustuksia jakavien virastojen, avustusten hakijoiden sekä muiden vastaavien asiantuntijatahojen edustajia.

Hankkeen valmistelu toteutetaan avustuspäätösten valmistelijoita ja avustusten hakijoita kuunnellen ja yhteiskehittämisen periaattein.

Hankkeen työstä vastaa hanketoimisto, jota johtaa valtiovarainministeriön nimeämä hankejohtaja. Hanketoimiston muu kokoonpano muodostuu hankkeen kulloistenkin tarpeiden mukaan.

Ohjausryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Valtiovarainministeriön edustaja

Jäsenet:

Yksi jäsen kustakin ministeriöstä

Ohjausryhmän sihteerinä toimii hanketoimiston hankejohtaja.

Seurantaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Hankejohtaja

Jäsenet:

Eri ministeriöiden ja virastojen edustajia

Eri hakijaryhmien edustajia

Muita asiantuntijoita

Hankkeen etenemisestä raportoidaan säännöllisesti valtiovarainministeriön johdolle ja kansliapäällikkökokoukselle.

Toimikausi

Hankkeen toimikausi on 1.1.2019 - 31.12.2023.